

dr Jacek Zrałek
Katedra Prawa Cywilnego
i Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Bankowa 11b, 40-007 Katowice

AUTOREFERAT

**sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego,
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych oraz charakterystykę osiągnięcia
naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach
naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki
(t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 882 ze zm.)**

I. Wstęp

Zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 882 ze zm.), jak również § 12 ust. 2 pkt 2) rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2016 r., poz. 1586), składam niniejszy autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych oraz charakterystykę osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 wskazanej wyżej ustawy.

II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

Tytuł magistra prawa uzyskałem 12 maja 1998 r. roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, broniąc w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego pracę magisterską zatytułowaną: *Oferta i jej*

akceptacja (szkic prawnoporównawczy), napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Maksymiliana Pazdana.

Po studiach magisterskich, w październiku 1998 roku, podjąłem zatrudnienie w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a rok później rozpocząłem stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji tej uczelni. Stopień doktora nauk prawnych został mi nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 14 grudnia 2004 roku, po obronie pracy doktorskiej zatytułowanej: *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym*. Promotorem dysertacji był prof. dr hab. Maksymilian Pazdan, natomiast recenzentami w przewodzie doktorskim – prof. dr hab. Jacek Gołaczyński oraz prof. dr hab. Bernadetta Fuchs. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uznała moją pracę doktorską za wyróżniającą.

Na podstawie uchwały Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Katowicach z dnia 9 września 2009 roku zostałem wpisany na listę radców prawnych. Jednocześnie od 2005 roku pełnię funkcję arbitra Sądu Arbitrażowego przy Regionalnej Izbie Gospodarczej w Katowicach.

III. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

W 1998 roku zostałem zatrudniony w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jako asystent. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, od 2005 roku kontynuuję zatrudnienie w macierzystej uczelni na stanowisku adiunkta.

IV. Wskazanie osiągnięcia, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki

Znaczenie miejsca arbitrażu w erze globalizacji postępowania arbitrażowego,
Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, ISBN 978-83-255-9773-3

Monografia *Znaczenie miejsca arbitrażu w erze globalizacji postępowania arbitrażowego* stanowi pierwsze w Polsce kompleksowe omówienie problematyki lokalizacji postępowania arbitrażowego. Także w światowej literaturze (głównie anglojęzycznej) nie

udało się zidentyfikować opracowań monograficznych poświęconych wyłącznie lokalizacji arbitrażu. Książka zawiera kompleksowe omówienie poglądów dotyczących: znaczenia pojęcia zlokalizowania postępowania arbitrażowego, konsekwencji wyboru miejsca arbitrażu, podmiotów dokonujących lokalizacji i granic autonomii woli stron, które decydują się na zlokalizowanie postępowania arbitrażowego w konkretnym państwie. Pozwala to na uznanie monografii za wyczerpujące źródło wiedzy w zakresie objętym przedmiotem badań. Stanowi ona przy tym uzupełnienie luki istniejącej w polskiej doktrynie arbitrażu.

Problematyka siedziby arbitrażu skupia jak w soczewce wszystkie sporne zagadnienia powstające w związku z realizacją umowy arbitrażowej. Wynika to z faktu, iż pytanie o oddziaływanie prawa miejsca arbitrażu na postępowanie arbitrażowe stanowi sedno fundamentalnego sporu o źródła kompetencji sądu arbitrażowego. Nie da się prowadzić rozważań dotyczących siedziby arbitrażu bez cofnięcia się do rozważań o naturze arbitrażu. Odpowiedzi udzielane na tym podstawowym poziomie rzutują na całą wizję postępowania arbitrażowego i wpływają na wybór rozwiązań proponowanych przez poszczególnych naukowców, praktyków, czy też nawet na linie orzecznicze przyjmowane w poszczególnych państwach.

Zetknięcie arbitrażu z systemem prawnym i sądowym poszczególnych państw odbywać się może właśnie w związku ze zlokalizowaniem postępowania w danym państwie. Lokalizowanie arbitrażu stanowi utrwalony sposób kotwiczenia i wiązania postępowania z konkretnym systemem prawnym oraz sądowym. To zjawisko ma również dwie dalsze konsekwencje, które można nazwać „negatywnymi”. Po pierwsze poprzez lokalizację arbitrażu dochodzi do wyłączenia kompetencji innych systemów prawnych do rozstrzygania tych zagadnień, które powinny być rozstrzygnięte przez system prawny miejsca arbitrażu. Po drugie, wyłączona zostaje kompetencja sądów państw trzecich do rozstrzygania tych zagadnień, które podlegają jurysdykcji sądu państwa, w którym umiejscowiono postępowanie. Wątek ustalenia miejsca arbitrażu jest tym samym nierozzerwalnie związany z pytaniami o przysługującą stronom autonomię w kreowaniu procesowych i materialnoprawnych zasad postępowania arbitrażowego, o zadania i rolę trybunału arbitrażowego, o związanie różnych systemów prawnych decyzjami podejmowanymi w postępowaniu arbitrażowym i o swobodę stron w ograniczaniu bądź przyznawaniu kompetencji sądom poszczególnych państw do decydowania o zagadnieniach powiązanych z postępowaniem. Z tego względu w pracy konieczne było podjęcie rozważań dotyczących takich kwestii, jak: rodzaj spraw, które mogą być w arbitrażu rozstrzygane (zdadność arbitrażowa), wartości, które muszą zostać w postępowaniu arbitrażowym uszanowane, czy

wreszcie relacje między orzeczeniami sądów różnych państw dotyczących jednego postępowania arbitrażowego bądź tego samego sporu rozstrzyganego w postępowaniu arbitrażowym. Wszystkim tym zagadnieniom trzeba było poświęcić w pracy uwagę, ponieważ dopiero zbiorczo tworzą one całościowy obraz roli miejsca arbitrażu.

Praca podzielona została na pięć rozdziałów. Rozpoczyna ją rozdział dotyczący natury arbitrażu i przybliżający najważniejsze teorie na temat źródeł kompetencji sądu arbitrażowego. Omówione zostały teorie: jurysdykcyjna, kontraktowa, hybrydowa (mieszana) i autonomiczna oraz różne ich wariacje w wypowiedziach różnych autorów zajmujących się problematyką arbitrażową.

W drugim rozdziale zidentyfikowano dominujące trendy w praktyce arbitrażowej. Zwrócono uwagę, że wiele krajowych systemów prawnych prowadzi swego rodzaju wyścig w projektowaniu rozwiązań uznawanych za przyjazne arbitrażowi, co często utożsamiane jest z maksymalnym zawężaniem lub znoszeniem ograniczeń arbitrażu. Dominują obecnie założenia autonomicznej teorii arbitrażu przejawiające się tendencją do minimalizowania wpływu systemu krajowego na arbitraż przy jednoczesnej bardzo ograniczonej kontroli wyroku arbitrażowego przez sądy państwowe. Równoległe zaobserwować można tendencję do poszerzania się zakresu zdatności arbitrażowej. Po dokonaniu zwięzłego przeglądu tych trendów, podjęto rozważania, które są kluczowe dla dalszych wywodów w pracy. Zwrócono uwagę na historyczną kompatybilność teorii dominujących w arbitrażu z teoriami przyjmowanymi w naukach ekonomicznych (makroekonomii). Autor z wykształcenia jest prawnikiem, a nie ekonomistą, więc badania dotyczące wątków ekonomicznych mają charakter sprawozdawczy i identyfikują wyłącznie podstawowe trendy. Celem tych rozważań było zarysowanie punktu odniesienia dla dalszych dywagacji prawniczych. Przeprowadzona analiza rozwoju nauk ekonomicznych pozwoliła na wysunięcie tezy, że dominujące obecnie założenia w nauce arbitrażu nie uwzględniają najnowszych trendów w naukach ekonomicznych i są w stosunku do tych trendów nieadekwatne. Arbitraż nie funkcjonuje tymczasem w oderwaniu od świata gospodarczego i geopolitycznego. We wnioskach sformułowanych w tym rozdziale postawiona została teza, że poglądy dotyczące arbitrażu przestały być kompatybilne z realiami ekonomicznymi otaczającego świata.

W trzecim rozdziale omówiono przeciwstawne koncepcje na temat doniosłości prawnej miejsca arbitrażu (teorię siedziby i teorię delokalizacji). Teorie te stanowią pochodną przyjęcia określonych założeń dotyczących natury arbitrażu, które opisano w rozdziale pierwszym (teorii jurysdykcyjnej i autonomicznej). Zwrócono uwagę, że źródłem niejasności związanych z lokalizacją arbitrażu jest spór o swobodę stron w określaniu przepisów, którym

podlegać mają różne aspekty postępowania arbitrażowego. Na tle tego sporu zrodziła się koncepcja tzw. lokalizacji prawnej arbitrażu. Tym samym istnieją spore trudności w zdefiniowaniu w ogóle czym miejsce arbitrażu jest, co oczywiście skutkuje wątpliwościami w ustaleniu woli stron umów arbitrażowych odwołujących się do lokalizacji arbitrażu. Dyskusja o swobodzie stron w definiowaniu ram prawnych arbitrażu rozciąga się dalej na to kto może tę swobodę ograniczyć. W rozdziale tym zajęto się więc także pytaniem o to kto wyznacza miejsce arbitrażu i czy poza samymi stronami również inne podmioty (sąd arbitrażowy, sąd państwowy) mogą ingerować w dokonane przez strony wybory. Dodatkowo zwrócono uwagę na dwa wątki, którym nie poświęca się zbyt wielu rozważań w międzynarodowej literaturze arbitrażu: pierwszy dotyczy możliwości zmiany raz ustanowionego miejsca postępowania arbitrażowego, natomiast drugi dotyczy relacji między lokalizacją wyroku arbitrażowego a lokalizacją siedziby arbitrażu.

Zasygnalizowany w trzecim rozdziale związek między lokalizacją arbitrażu i autonomią woli stron w definiowaniu ram prawnych dla całego postępowania arbitrażowego był podstawą zajęcia się w czwartym rozdziale pytaniem o granice swobody stron w arbitrażu. W tym rozdziale dominuje prezentacja poglądów autora na temat wartości, które powinny mieć pierwszeństwo przed abstrakcyjnie ujętą swobodą stron arbitrażu. Zakres przyznawanej stronom autonomii zależy bowiem od przyjęcia określonej hierarchii wartości. Autonomia woli stron umieszczana jest na skali przyjmowanej przez konkretną osobę dokonującą wartościowania i, w zależności od pozycji na tej skali, musi ona ustąpić innym wartościom lub też inne wartości muszą ustąpić autonomii woli stron. Arbitraż handlowy jest nieodłącznym składnikiem globalnego obrotu gospodarczego. Nie jest on więc odseparowany od pytań dotyczących tego, jaka wizja międzynarodowych relacji handlowych jest najbardziej korzystna dla globalnego rozwoju i bezpieczeństwa, i jaką rolę powinno w tym obrocie odgrywać państwo. Obserwacja ostatnich zjawisk geopolitycznych, w szczególności głębokich przemian społeczno-politycznych jakie miały miejsce po kryzysie 2008 r., nakazuje zrewidować podstawowe założenia, które do tej pory wydawały się niewzruszalne. Dalsze wspieranie dotychczasowych aksjomatów dotyczących rozwoju gospodarczego i arbitrażu handlowego może jedynie stać się paliwem dla radykalnych poglądów kontestujących dotychczasowy porządek.

W ostatnim, piątym rozdziale podjęto rozważania na temat relacji między orzeczeniami sądów różnych państw odnoszących się do jednego postępowania arbitrażowego. W głównej mierze chodzi o wpływ uchylenia wyroku arbitrażowego w jednym państwie na wykonanie tego wyroku w innym. Niemniej jednak jest to fragment

szerszego zagadnienia jakim jest relacja między orzeczeniami sądów państwowych różnych państw odnoszących się bądź do tego samego postępowania arbitrażowego bądź też do sporu rozstrzyganego w postępowaniu arbitrażowym. Jednym z państw, którego sądy wypowiadają się na temat konkretnego postępowania arbitrażowego jest państwo siedziby arbitrażu.

W podsumowaniu pracy podkreślono, że arbitraż handlowy jest nieodłącznym składnikiem globalnego obrotu gospodarczego i nie jest odseparowany od pytań dotyczących tego jaka wizja międzynarodowych relacji handlowych korzystna jest dla globalnego rozwoju i bezpieczeństwa. Stwierdzono, że dotychczasowe poglądy dotyczące roli miejsca arbitrażu wymagają korekty uwzględniającej konieczność ochrony międzynarodowego obrotu gospodarczego przed zmonopolizowaniem go przez największych ponadnarodowych graczy i jednocześnie potrzebę przeciwdziałania nurtom ksenofobicznym i nacjonalistycznym.

Problematyka omawiana w monografii narzuciła konieczność zastosowania wielu metod badawczych. W pierwszej kolejności wykorzystano metodę historyczną. Część rozważań została poświęcona historycznej analizie koncepcji dotyczących natury arbitrażu oraz oddziaływania tych koncepcji na poglądy dotyczące prawnej doniosłości zlokalizowania postępowania arbitrażowego. Zwrócono również uwagę na historyczną kompatybilność głównych szkół dotyczących natury arbitrażu z głównymi koncepcjami w naukach makroekonomicznych. Pozwoliło to wskazać te tezy z zakresu ekonomii, które oddziałują na poglądy przyjmowane w nauce arbitrażu.

Metoda historyczna wspiera główną, wykorzystaną w pracy metodę badawczą, jaką jest metoda socjologiczna. W badaniach skoncentrowano się na skutkach społecznych i ekonomicznych przyjmowania określonych założeń dogmatycznych w arbitrażu. Wykazano, że zaakceptowanie bezwzględnego prymatu autonomii woli stron prowadzić może do wielu niekorzystnych zjawisk społecznych. W konkretnych warunkach gospodarczych, gdy pojawia się duża nierównowaga podmiotów negocjujących, dogmat ochrony autonomii woli stron umowy skutkuje faktycznym pozbawieniem słabszych podmiotów prawa do sądu (rozumianego jako możliwość rozstrzygnięcia sporu przez zewnętrzny i niezależny organ). Całkowite oddanie arbitrażu do dyspozycji stron sporu może dodatkowo doprowadzić do pominięcia przy rozstrzygnięciu sporu regulacji zmierzających do ochrony wartości społecznie doniosłych.

Metoda dogmatyczna ma w pracy ograniczone znaczenie aplikacyjne. Analiza brzmienia samych przepisów okazuje się bowiem instrumentem zawodnym, który nie daje wiarygodnego obrazu zachodzących w arbitrażu procesów. Metoda ta została w pracy wykorzystana, jednak wyłącznie jako wsparcie dla innych metod badawczych. Wnioskowania

dogmatyczne zostały wykorzystane w celu wykazania niespójności założeń przyjmowanych przez niektórych autorów i udowodnienia, że u źródeł określonych wywodów leżą w rzeczywistości określone założenia aksjologiczne.

W badaniach nie unikano rozważań aksjologicznych. Wskazano przypadki, w których praktyka arbitrażu często kamufluje określone założenia aksjologiczne za pomocą wywodów dogmatycznych. Jako przykład posłużyć może powszechnie przyjmowana zasada *kompetenz kompetenz*. Ze względu na potrzebę ochrony samodzielności sądu arbitrażowego akceptuje się rozwiązanie, którego nie da się przecież pogodzić z powszechnie przyjmowanym założeniem kontraktowych źródeł kompetencji sądu arbitrażowego do rozstrzygania sprawy (skoro sąd arbitrażowy może orzec o nieważności lub nieskuteczności umowy arbitrażowej, która stanowi źródło jego kompetencji orzeczniczej). W pracy duży nacisk położono na dekodowanie rozważań dogmatycznych wspierających określone rozwiązania w arbitrażu i na naświetlenie wartości przyjmowanych przez poszczególnych autorów i ukrytych za dogmatycznymi wywodami.

W pracy wykorzystano także metodę komparatystyczną. Przedmiotem porównań jest jednak praktyka stosowania przepisów w poszczególnych państwach, a nie brzmienie samych przepisów. Można bowiem wskazać na daleko idącą unifikację regulacji arbitrażu w poszczególnych państwach, czego nie da się powiedzieć o praktyce ich stosowania. Jako przykład posłużyć mogą różnice w podejściu sądów różnych państw do kontrowersyjnej kwestii wykonywania zagranicznych wyroków arbitrażowych uchylonych przez sąd państwa, w którym wyrok został wydany. Podejścia sądów amerykańskich, francuskich, niemieckich i polskich znacząco różnią się między sobą, choć wszystkie wymienione państwa są stronami konwencji nowojorskiej o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych.

Zastosowanie tak zróżnicowanych metod badawczych było konieczne dla osiągnięcia celu monografii, polegającego na kompleksowym omówieniu znaczenia miejsca arbitrażu. Rozważania dotyczące miejsca arbitrażu pozwoliły jednocześnie na zajęcie się kluczowymi dla funkcjonowania arbitrażu kwestiami (takimi jak zakres przysługującej stronom autonomii w określaniu ram postępowania arbitrażowego czy też możliwość ingerencji innych podmiotów w decyzje stron w postępowaniu arbitrażowym). Tym samym w pracy wskazano te kierunki, w których arbitraż powinien podążać biorąc pod uwagę obecną sytuację geopolityczną i gospodarczą. Koncepcja dotycząca roli miejsca arbitrażu wymaga istotnego zmodyfikowania uwzględniającego konieczność przeciwdziałania zmonopolizowaniu międzynarodowego obrotu gospodarczego przez największych, ponadnarodowych graczy, przy jednoczesnym przeciwstawieniu się naporowi poglądów ksenofobicznych i

nacjonalistycznych. Odpowiedzią na te skrajności musi być z jednej strony międzynarodowe poszanowanie lokalnych, niekoniecznie własnych wartości i poglądów (połączone z bardziej oszczędnym narzucaniem własnych koncepcji w stosunku do stanów, z którymi konkretny system prawny nie ma merytorycznej styczności), a z drugiej międzynarodowa solidarność (w szczególności w kontekście poszanowania zagranicznych wyroków dotyczących postępowań arbitrażowych) jako antidotum dla nurtów nacjonalistycznych i ksenofobicznych. Jest to jedyna droga do zminimalizowania negatywnych następstw zjawiska forum shopping w arbitrażu. Równoległe konieczne jest zmodyfikowanie zbyt formalnego podejścia do ochrony praw podmiotowych stron arbitrażu w kierunku weryfikowania realnej możliwości ochrony tych praw w konkretnych realiach procesowych.

V. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Poza opracowaniem wskazanym w punkcie IV, od uzyskania stopnia doktora nauk prawnych ogłosiłem drukiem stanowiącą rozwinięcie i uzupełnienie rozprawy doktorskiej monografię zatytułowaną: *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym*, Kraków 2005. W stosunku do przygotowanej wcześniej pracy doktorskiej, w monografii uwzględniłem uwagi zgłoszone przez recenzentów rozprawy jak również rozbudowałem rozważania dotyczące przedawnienia w państwach kontynentalnych oraz pogłębiłem znacząco analizę kolizyjnoprawną. Ponadto opublikowałem szereg artykułów naukowych, których przygotowanie było efektem prowadzonych przeze mnie badań.

Moje zainteresowania naukowo-badawcze w zakresie nauk prawnych koncentrują się na problemach arbitrażu międzynarodowego. Oprócz opracowania opisanego w punkcie IV arbitraż stanowił przedmiot moich rozważań zaprezentowanych w licznych artykułach naukowych. W szczególności interesowała mnie kwestia podmiotowego zakresu związania klauzulą arbitrażową (związanie klauzulą arbitrażową cesjonariusza, dłużnika solidarnego czy też podmiotów, które formalnie nie zawierały umowy arbitrażowej, lecz okoliczności przemawiają za potrzebą objęcia tych podmiotów jurysdykcją sądu arbitrażowego).

Obok głównego nurtu swoich badań zajmowałem się również wybranymi problemami prawa prywatnego, którym poświęcałem zazwyczaj cykl publikacji. Problemy te były najczęściej przedmiotem badań zarówno w kontekście prawa krajowego, jak i prawa prywatnego międzynarodowego.

Efektom prowadzonych przeze mnie badań naukowych są następujące cykle powiązanych tematycznie publikacji.

Cykl publikacji poświęcony międzynarodowemu arbitrażowi handlowemu

Na cykl publikacji dotyczących prawa arbitrażowego składają się następujące pozycje:

- *Wpływ przelewu wierzytelności na klauzulę arbitrażową*, ADR, Arbitraż Mediacja 2008, nr 3, s. 135-148, (we współautorstwie z dr. Witoldem Kurowskim),
- *Glosa do wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej z 24.4.2006 r.*, ADR, Arbitraż Mediacja 2009, nr 3, s. 95-102,
- *Czy umowa arbitrażowa rozciąga się na podmioty powiązane ze spółką będącą stroną tej umowy?*, ADR, Arbitraż Mediacja 2009, nr 2, s. 155-176 (we współautorstwie z dr. Maciejem Zachariasiewiczem),
- *Związanie osoby trzeciej skutkami zapisu na sąd polubowny (głos w dyskusji na przykładzie dłużników solidarnych)* (w:) A. Dańko-Roesler, A. Oleszko, R. Pastuszko (red.) *Rozprawy z prawa prywatnego oraz notarialnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Maksymilianowi Pazdanowi*, Warszawa 2014, s. 469–479 (we współautorstwie z dr. Witoldem Kurowskim),
- *Nieskuteczność przerwania biegu terminu przedawnienia w przypadku wniesienia pozwu przed niewłaściwe forum arbitrażowe lub państwowe*, Przegląd Sądowy 2015, nr 4, s. 79-105 (we współautorstwie z dr. Maciejem Zachariasiewiczem),
- *O potrzebie zmiany przepisów dotyczących jurysdykcji i właściwości sądów po zredukowaniu kontroli instancyjnej w*

sprawach arbitrażowych, Przegląd Sądowy 2016, nr 7/8, s. 132-158
(we współautorstwie z dr. Maciejem Zachariasiewiczem)

- *Arbitraż handlowy w oczach użytkowników – wyniki badań bezpośrednich*, ADR Arbitraż i Mediacja, 2017, nr 1, s. 57 – 82 (we współautorstwie z dr. Jolantą Zrałek oraz dr. Maciejem Zachariasiewiczem)

Prawem arbitrażowym zacząłem się zajmować w 2008 r., gdy zostałem organizatorem Konferencji pt. *Perspektywy rozwoju sądownictwa arbitrażowego* (konferencja odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji UŚ w dniach 20 – 21 listopada 2008 r.). Jednocześnie w ramach tej konferencji wraz z dr. Witoldem Kurowskim wygłosiliśmy referat dotyczący związania cesjonariusza klauzulą arbitrażową. Referat ten stał się podstawą publikacji pt. *Wpływ przelewu wierzytelności na klauzulę arbitrażową*. Autorska koncepcja zaproponowana w tej publikacji została rozwinięta później w napisanym wraz z dr. Witoldem Kurowskim artykule pt. *Związanie osoby trzeciej skutkami zapisu na sąd polubowny: głos w dyskusji na przykładzie dłużników*. W opracowaniu tym wskazano przesłanki, po spełnieniu których osoba trzecia będzie musiała liczyć się z koniecznością rozstrzygnięcia ewentualnego sporu przez sąd polubowny mimo, że sama nie zawierała umowy arbitrażowej.

Związanie klauzulą arbitrażową cesjonariusza oraz dłużnika solidarnego jest fragmentem szerszego problemu jakim jest kwestia objęcia klauzulą arbitrażową podmiotów, które bezpośrednio nie zawierały umowy arbitrażowej. Poświęciłem temu zagadnieniu tekst opracowany wspólnie z dr. Maciejem Zachariasiewiczem pt. *Czy umowa arbitrażowa rozciąga się na podmioty powiązane ze spółką będącą stroną tej umowy?* Podmiotowemu zakresowi klauzuli arbitrażowej poświęcona jest również *Glosa do wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej z 24.4.2006 r.* (w kontekście relacji umowy arbitrażowej do prawa pierwokupu).

W artykule *Nieskuteczność przerwania biegu terminu przedawnienia w przypadku wniesienia pozwu przed niewłaściwe forum arbitrażowe lub państwowe* (napisanym wspólnie z dr. Maciejem Zachariasiewiczem) powiązałem z kolei moje badania nad przedawnieniem (opisane w ramach kolejnego cyklu badawczego) ze studiami dotyczącymi prawa arbitrażowego.

W artykule *O potrzebie zmiany przepisów dotyczących jurysdykcji i właściwości sądów po zredukowaniu kontroli instancyjnej w sprawach arbitrażowych* (również napisanym

we współpracy z dr. Maciejem Zachariasiewiczem) zająłem się z kolei nowelizacją polskiego kodeksu postępowania cywilnego w ramach której wprowadzono zmiany dotyczące kontroli wyroku arbitrażowego przez sąd państwowy (w szczególności zredukowano wielostopniowość tej kontroli).

Ostatnia z publikacji *Arbitraż handlowy w oczach użytkowników – wyniki badań bezpośrednich*, przygotowana wspólnie z dr. Jolantą Zrałek oraz z dr. Maciejem Zachariasiewiczem powstała jako komentarz do pierwszych w Polsce badań bezpośrednich przeprowadzonych wśród uczestników praktyki arbitrażowej (przedsiębiorców, profesjonalnych pełnomocników reprezentujących strony w postępowaniach arbitrażowych). Badania prowadzone były metodą ankiety internetowej i uzupełnione metodą ekspercką.

Równoległe do badań dotyczących bieżących kwestii w prawie arbitrażowym zajmowałem się studiami dotyczącymi znaczenia miejsca arbitrażu. W ich ramach dostrzegłem, że arbitraż stanowi jedynie element szerszego obrazu społeczno-gospodarczego. W czasie moich badań toczył się m.in. spór między udziałowcami Yukos a Rosją i podmiotami od niej zależnymi. Spór ten przetaczał się i przetacza nadal zarówno przez sądy polubowne, jak i sądy powszechne różnych państw. Spór ten stanowi dobrą ilustrację tezy, że arbitraż stać się może platformą sporów geopolitycznych, w których przyjęcie określonych założeń aksjologicznych sprzyja bądź szkodzi interesom gospodarczym konkretnych grup graczy na rynku globalnym. Stwierdzenie to staje się aktualne w szczególności przy badaniach arbitrażu inwestycyjnego. Obserwacje te skłoniły mnie do odejścia w ramach badań na temat lokalizacji arbitrażu od prymatu metody komparatystycznej i dogmatycznej (która cechuje moje wcześniejsze publikacje poświęcone arbitrażowi) w kierunku pierwszeństwa metody socjologicznej i historycznej, przy uwzględnieniu aspektów aksjologicznych. Tematyka i kierunek moich badań w tym zakresie pomogły mi uzyskać stypendium Polsko – Amerykańskiej Komisji Fulbrighta. Staż i badania prowadzone w Stanach Zjednoczonych od września 2015 r. do czerwca 2016 r. pozwoliły mi zweryfikować moje dotychczasowe spostrzeżenia. Zarówno kontakt z naukowcami amerykańskimi nawiązany w Uczelni, na której odbywałem staż, jak i moje uczestnictwo w American Society of International Law oraz rozmowy z praktykami arbitrażu przeprowadzone w toku obrad w ramach 64 sesji United Nations Commission on International Trade Law Working Group II (w dniach 1-5 luty 2016) utwierdziły mnie w przekonaniu o konieczności szerszego, bardziej interdyscyplinarnego spojrzenia na prawo arbitrażowe.

Cykl publikacji poświęconych dawności utraczej w prawie cywilnym i w prawie prywatnym międzynarodowym

Cykl ten inspirowany jest moimi zainteresowaniami z okresu przygotowywania rozprawy doktorskiej. Oprócz opracowanej na podstawie tej rozprawy monografii *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym* na cykl ten składają się następujące publikacje naukowe:

- *Uwagi o terminie przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek*, Monitor Prawniczy 2004, nr 22, s. 1032-1036 (we współautorstwie z prof. dr hab. Ewą Rott – Pietrzyk),
- *Koniec wątpliwości w zakresie przedawnienia odsetek za opóźnienie (?) - uwagi do uchwały SN (7) z 26.1.2005 r.*, Monitor Prawniczy 2005, nr 13, s. 625-631 (we współautorstwie z prof. dr hab. Ewą Rott – Pietrzyk),
- *Przedawnienie roszczeń w polskim prawie cywilnym - szkic prawnoporównawczy* (w:) L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar (red.) Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana, Kraków 2005, s. 1565–1576.
- *Wygaśnięcie zobowiązania w Konwencji rzymskiej o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 1980 roku*, Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego 2009, t. 5, s. 41-56 (we współautorstwie z Witoldem Kurowskim),
- *Dawność utracza w konwencji rzymskiej*, Europejski Przegląd Sądowy 2009, nr 8, s. 37-41,
- *Rozdział XII Przedawnienie* (w:) W. Popiołek (red.) System prawa handlowego. Tom 9. Międzynarodowe prawo handlowe, Warszawa 2013, s. 789 – 804,

- *Rozdział VII. Przedawnienie i inne postacie dawności* (w:) M. Pazdan (red.) System prawa prywatnego. Tom 20A. Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2014, s. 877-912

We wskazanych publikacjach zajmowałem się problematyką dawności utratczej (zwracając szczególną uwagę na instytucję przedawnienia), zarówno w prawie cywilnym, jak i w prawie prywatnym międzynarodowym. Zawierają one pełne i kompleksowe omówienie wskazanych zagadnień. Część publikacji poświęcona została bieżącym problemom, które w konkretnej chwili przykuwały uwagę doktryny i orzecznictwa. W pracach *Uwagi o terminie przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek* oraz *Koniec wątpliwości w zakresie przedawnienia odsetek za opóźnienie (?) - uwagi do uchwały SN (7) z 26.1.2005 r.* wspólnie z prof. dr hab. Ewą Rott – Pietrzyk zajęliśmy się kwestią przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek za opóźnienie, która w tym czasie wzbudzała ogromne zainteresowanie w praktyce, skutkiem czego było podjęcie uchwały przez poszerzony skład Sądu Najwyższego w dniu 26 stycznia 2005 r.

Z kolei w pracy *Przedawnienie roszczeń w polskim prawie cywilnym - szkic prawnoporównawczy*, przedstawiłem propozycję kierunków modyfikacji polskich przepisów o przedawnieniu roszczeń. Zgłaszane zarówno w tej publikacji, jak i w monografii *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym* propozycje zmian *de lege ferenda* pozwoliły mi wziąć udział w 2007 roku w pracach zespołu tematycznego przy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości, który opracował projekt regulacji przedawnienia i terminów zawitych do projektu I księgi nowego kodeksu cywilnego. W skład zespołu wchodził ponadto prof. dr hab. Jacek Gołaczyński oraz prof. dr hab. Bogudar Kordasiewicz.

W ramach publikacji *Wygaśnięcie zobowiązania w Konwencji rzymskiej o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 1980 roku* (we współautorstwie z dr. Witoldem Kurowskim) oraz *Dawność utratcza w konwencji rzymskiej* zająłem się wszystkimi przypadkami wygaśnięcia zobowiązań w konwencji rzymskiej ze szczególnym uwzględnieniem czasu jako czynnika prowadzącego do wygaśnięcia zobowiązania lub jego przekształcenia w zobowiązanie naturalne.

Zmieniający się kontekst regulacji prawnej w aspekcie prawa prywatnego międzynarodowego został później uwzględniony w *Rozdziale VII. Przedawnienie i inne postacie dawności* (w Systemie Prawa Prywatnego. Tom 20A). W tym opracowaniu

uwzględniono zarówno nową polską ustawę o prawie prywatnym międzynarodowym jak i aktualne uregulowania kolizyjnoprawne w prawie unijnym (regulacje wynikające z rozporządzenia Rzym I oraz Rzym II).

Z kolei w *Rozdziale XII Przedawnienie* (w: Systemie Prawa Handlowego. Międzynarodowe prawo handlowe. Tom 9) skupiłem się na rozważaniach dotyczących tych aspektów przedawnienia, które są interesujące dla uczestników obrotu handlowego. Z tego względu uwzględniono tam regulację konwencji o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów z 1974 r. (regulacja konwencyjna może być traktowana jako uzupełnienie rozwiązań przyjętych w konwencji o międzynarodowej sprzedaży towarów) oraz rozwiązania przyjmowane w regulacjach „soft law” (Reguły UNIDROIT, DCFR, PECL), które mogą dojść do głosu szczególnie w sądownictwie arbitrażowym.

Rozdziały w Systemach: Prawa Handlowego i Prawa Prywatnego stanowią zwieńczenie moich badań komparatystycznych i kolizyjnoprawnych dotyczących dawności utraty.

Cykl publikacji poświęconych małżeńskim stosunkom majątkowym w prawie cywilnym i w prawie prywatnym międzynarodowym

Pierwotnie do zajęcia się problematyką stosunków majątkowych między małżonkami skłoniła mnie nowelizacja przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 2004 r. To zagadnienie – traktowane początkowo przeze mnie jako poboczny przedmiot badań – z biegiem czasu stało się tym problemem badawczym, który przeanalizowałem bardzo dokładnie i to zarówno w prawie krajowym, jak i w prawie kolizyjnym. Na cykl poświęcony tej tematyce składają się następujące publikacje:

- *Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania po nowelizacji przepisów o ustawowej wspólności majątkowej*, Rejent 2005, nr 9, s. 351-365,
- *Zgoda jednego z małżonków na dokonanie czynności prawnej przez współmałżonka* (w:) E. Drozd, A. Oleszko, M. Pazdan (red.) *Rozprawy z prawa prywatnego, prawa o notariacie i prawa europejskiego: ofiarowane Panu Rejentowi Romualdowi Sztykowi*, Kluczbork 2007, s. 359-372,

- *Przynależność przedmiotów majątkowych do majątków małżonków*, Rejent 2009, nr 2, s. 106-122 (we współautorstwie z dr Agatą Kozioł),
- *Zaciąganie zobowiązań przez małżonka* (w:) E. Gawlik, K. Górską, P. Machnikowski (red.) Zaciąganie i wykonywanie zobowiązań. Materiały III Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów (Wrocław, 25-27 września 2008 r.), Warszawa 2010, s. 175-188 (we współautorstwie z dr Agatą Kozioł),
- *Uwagi do projektu rozporządzenia Rady w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych (2011/0059) (CNS) z dnia 20 grudnia 2012 roku: uwagi dotyczą przepisów o prawie właściwym*, Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego 2013, t. 13, s. 141-164 (we współautorstwie z: prof. dr. hab. Maksymilianem Pazdanem, prof. dr hab. Marią-Anną Zachariasiewicz, dr Agatą Kozioł, dr. Witoldem Kurowskim, dr Pauliną Twardoch),
- *Skuteczność ustroju majątkowego małżeńskiego wobec osoby trzeciej w prawie prywatnym międzynarodowym* (w:) J. Poczobut (red.) Współczesne wyzwania prawa prywatnego międzynarodowego, Warszawa 2013, s. 126-141 (we współautorstwie z dr Agatą Kozioł),
- *Rozdział XVII. Stosunki osobiste i majątkowe między małżonkami* (w:) M. Pazdan (red.) System Prawa Prywatnego. Tom 20C. Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2015, s. 79 – 244 (we współautorstwie z dr Pauliną Twardoch oraz dr Agatą Kozioł)

Pierwsze publikacje z tego cyklu poświęcone zostały wątpliwościom, które narodziły się po nowelizacji przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o małżeńskich ustrojach majątkowych. Zagadnieniu temu poświęcone zostały teksty: *Odpowiedzialność małżonków za*

zobowiązania po nowelizacji przepisów o ustawowej wspólności majątkowej; Zgoda jednego z małżonków na dokonanie czynności prawnej przez współmałżonka; Przynależność przedmiotów majątkowych do majątków małżonków; Zaciąganie zobowiązań przez małżonka (te dwa ostatnie wspólnie z dr Agatą Kozioł). Dodatkowo zostałem zaproszony do wygłoszenia referatu dotyczącego egzekucji z majątku wspólnego małżonków w ramach konferencji: *IV Kolokwium Jagiellońskie. Odpowiedzialność majątkiem wspólnym małżonków za długi* organizowanej w 2012 r. przez Katedrę Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rezygnacja z niepraktycznego podziału na czynności zwykłego zarządu (dokonywane samodzielnie przez małżonka) oraz przekraczające zakres zwykłego zarządu (które dla swojej ważności wymagały zgody małżonka) na rzecz modelu samodzielnego zarządu majątkiem z ograniczeniem zgody obligatoryjnej do enumeratywnie wyliczonych czynności z pewnością była korzystna, jednak spowodowała pojawienie się szeregu problemów nieznanymi wcześniejszej praktyce i doktrynie. Od nowa trzeba obecnie zdefiniować ramy ochrony osób trzecich w zderzeniu z potrzebą ochrony integralności majątku wspólnego małżonków.

W dalszej kolejności zająłem się tematyką majątkowych stosunków małżeńskich w prawie prywatnym międzynarodowym. Uczestniczyłem w pracach zespołu opiniującego projekt rozporządzenia Rady w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych (2011/0059), czego efektem była publikacja stanowiska zespołu w artykule *Uwagi do projektu rozporządzenia Rady w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych (2011/0059) (CNS) z dnia 20 grudnia 2012 roku: uwagi dotyczą przepisów o prawie właściwym* (we współautorstwie z: prof. dr. hab. Maksymilianem Pazdanem, prof. dr. hab. Marią-Anną Zachariasiewicz, dr Agatą Kozioł, dr. Witoldem Kurowskim, dr Pauliną Twardoch). W 2012 r. wspólnie z dr Agatą Kozioł wygłosiliśmy referat dotyczący skuteczności umów majątkowych małżeńskich wobec osób trzecich w nowej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym na konferencji pt. *Współczesne wyzwania prawa prywatnego międzynarodowego* organizowanej przez Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego przy honorowym patronacie nad konferencją Ministra Sprawiedliwości RP oraz I Prezes Sądu Najwyższego RP. Wnioski z tych badań zostały opublikowane w artykule *Skuteczność ustroju majątkowego małżeńskiego wobec osoby trzeciej w prawie prywatnym międzynarodowym* (we współautorstwie z dr Agatą Kozioł). Podsumowanie rozważań dotyczących regulacji majątkowych stosunków małżeńskich w prawie prywatnym międzynarodowym znalazło się w *Rozdziale XVII. Stosunki*

osobiste i majątkowe między małżonkami (w: Systemie Prawa Prywatnego. Tom 20C. Rozdział opracowany wspólnie z dr Pauliną Twardoch oraz dr Agatą Koziół).

Niezależnie od tego zostałem zaproszony, aby wraz z dr Agatą Koziół wygłosić referat dotyczący skuteczności małżeńskiego ustroju majątkowego wobec osoby trzeciej w prawie prywatnym międzynarodowym na konferencji *Kolizyjne i procesowe aspekty prawa rodzinnego, Zjazd Katedr Prawa Prywatnego Międzynarodowego*, która odbędzie się 14-16 września 2017 r. na Wydziale Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Cykl publikacji poświęconych prawu rzeczowemu

W polu moich zainteresowań znajdowały się także wybrane zagadnienia z zakresu prawa rzeczowego. Na pierwszy plan wysuwa się tutaj grupa publikacji poświęconych perturbacjom prawnym jakie powstały w związku z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego instytucji służebności przesyłu. Na cykl publikacji dotyczących prawa rzeczowego składają się:

- *Kilka uwag o projekcie uregulowania długu gruntowego*, Rejent 2008, nr 4, s. 115-130,
- *Kilka uwag o służebności przesyłu. Część 1*, Świat Nieruchomości, 2011, nr 1, s. 12-17 (we współautorstwie z dr. Witoldem Kurowskim),
- *Kilka uwag o służebności przesyłu. Część 2*, Świat Nieruchomości 2011, nr 2, s. 50-55 (we współautorstwie z dr. Witoldem Kurowskim),
- *Wywłaszczenie nieruchomości - urzędzenia przesyłowe: glosa*, Monitor Prawniczy 2011, nr 4, s. 226-229,
- *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 24 stycznia 2013 r. : V CSK 549/11*, Orzecznictwo Sądów Polskich 2014, z. 5, s. 626-632 (we współautorstwie z dr Agatą Koziół),

- *W sprawie zasiedzenia służebności przesyłu i jego skutków*, Przegląd Sądowy 2016, nr 11, s. 60-77 (we współautorstwie z mgr. Bartłomiejem Panfilem)

W publikacji *Kilka uwag o projekcie uregulowania długu gruntowego* zająłem się zgłoszonym wówczas projektem wprowadzenia do polskiego porządku prawnego znanej prawnu niemieckiemu instytucji długu gruntowego. Podstawą do napisania artykułu był mój referat dotyczący tego zagadnienia wygłoszony na międzynarodowej konferencji zorganizowanej w Lipsku w 2008 r. przez Uniwersytet Śląski, Uniwersytet w Hamburgu i Uniwersytet w Lipsku.

W 2014 r. wraz z dr. Agatą Kozioł odnieśliśmy się krytycznie do wyroku Sądu Najwyższego, w którym stwierdził on, że nie można ustanowić prawa użytkowania na własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu (*Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 24 stycznia 2013 r.: V CSK 549/11*).

Najwięcej uwagi poświęciłem jednak kontrowersjom powstającym w związku z zagadnieniem tytułu prawnego do urządzeń przesyłowych. Tematyka ta do tej pory wzbudza wiele wątpliwości i jest przedmiotem licznych wypowiedzi doktryny i orzecznictwa. W publikacjach poświęconych tej problematyce rozważałem m.in. zagadnienie prawa własności urządzeń przesyłowych, relację między administracyjnoprawną i cywilnoprawną drogą uzyskania dostępu do prywatnej nieruchomości w celu zainstalowania urządzeń przesyłowych, zakres roszczeń właściciela gruntu związanych z bezumownym korzystaniem z jego nieruchomości przez przedsiębiorcę przesyłowego czy wreszcie pytania rodzące się na tle zasiedzenia służebności przesyłu. Przy opracowywaniu publikacji poświęconych tematyce urządzeń przesyłowych współpracowałem z dr. Witoldem Kurowskim i z mgr. Bartłomiejem Panfilem.

W publikacjach dotyczących prawa rzeczowego zajmowałem się zagadnieniami bieżącymi, będącymi przedmiotem szczególnej uwagi orzecznictwa i doktryny w konkretnym momencie.

Pozostałe publikacje

Oprócz przedstawionych dotychczas cyklów publikacji zajmowałem się także pojedynczymi zagadnieniami, które nie składają się już na całościowe cykle tematyczne. W ramach tej grupy można wymienić publikacje:

- *Niegodność dziedziczenia: uwagi de lege ferenda*, Rejent 2006, nr 2, s. 203-217,
- *Zmiana wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym w związku z wadliwością uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością* (w:) M. Modrzejewska (red.) Prawo handlowe XXI wieku: czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji: księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, Warszawa 2010, s. 1070-1086 (we współautorstwie z dr Katarzyną Sznajder)

W latach 2011 – 2014 byłem członkiem zespołu problemowego do spraw Prawa Spadkowego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego powołanego do opracowania przepisów nowego Kodeksu cywilnego, ale już wcześniej współpracowałem z Komisją Kodyfikacyjną. Oprócz pracy w sesjach zespołu, przygotowałem w 2006 r. na potrzeby Komisji analizę dotyczącą regulacji niegodności wraz z propozycjami *de lege ferenda* uregulowania tej kwestii w przyszłym kodeksie cywilnym. Efektem tych badań była publikacja pt. *Niegodność dziedziczenia: uwagi de lege ferenda*.

W 2010 r. przygotowałem wraz z dr. Katarzyną Sznajder tekst do książki pamiątkowej prof. Józefa Okolskiego. Ze względu na zainteresowania naukowe Jubilata, tekst został poświęcony jednemu ze wzbudzających kontrowersje aspektów prawa handlowego.

VI. Plany i zamierzenia naukowe

W 2017 roku nakładem C.H. Beck zostanie wydany komentarz do ustawy prawo prywatne międzynarodowe z 2011 r. oraz przepisów kolizyjnych wynikających z rozporządzeń unijnych. W ramach tego przedsięwzięcia powierzono mi omówienie przepisów dotyczących instytucji dawności oraz – wspólnie z dr Agatą Kozioł – zagadnienia skuteczności majątkowego ustroju małżeńskiego w stosunku do osób trzecich. Z dr Agatą Kozioł zostałem również zaproszony do wygłoszenia referatu dotyczącego tematyki

skuteczności majątkowego ustroju małżeńskiego w stosunku do osób trzecich na najbliższym Zjeździe Katedr Prawa Prywatnego Międzynarodowego, który odbędzie się we wrześniu 2017 r. Kontynuować więc będę badania dotyczące dawności utraczej oraz majątkowych stosunków małżeńskich.

Głównym polem mojej aktywności naukowej pozostanie jednak prawo arbitrażowe. Przygotowanie monografii *Znaczenie miejsca arbitrażu w erze globalizacji postępowania arbitrażowego* nie wyczerpuje mojego zainteresowania tematyką arbitrażu. Na publikację oczekuje mój tekst pt. Arbitraż w świetle zachodzących przemian społecznych i gospodarczych, który znajdzie się w Księdze pamiątkowej dedykowanej prof. Wojciechowi Popiołkowi (wydanej nakładem wydawnictwa C.H. Beck). W artykule tym włączam do rozważań dogmatycznych szersze spojrzenie dotyczące funkcjonowania arbitrażu w konkretnych realiach społeczno-gospodarczych.

W opublikowanej monografii mogłem jedynie zasygnalizować interesujące wątki aksjologicznego powiązania między podstawowymi szkołami w naukach ekonomicznych, a głównymi szkołami (jursydycyjną i autonomiczną) w arbitrażu. W monografii nie zająłem się również arbitrażem inwestycyjnym. Zagrożenia, które występują w arbitrażu handlowym, w wielokrotnie zwiększonej skali pojawiają się tymczasem w arbitrażu inwestycyjnym. Zjawisko to rodzi coraz silniejszy sprzeciw wobec tej drogi rozstrzygnięcia sporów między państwami i inwestorami. Fascynująca jest szersza dyskusja, która rodzi się na tle międzynarodowych umów handlowych. Sprzeczne opinie na temat negocjowanej umowy TTIP (negocjacje w obecnych realiach politycznych nie mają raczej szans na finalizację) jak również umowy CETA (co do której istnieje duże prawdopodobieństwo, iż po okresie tymczasowego stosowania wejdzie ona w życie) każą na nowo spojrzeć na prawne i społeczno-gospodarcze konsekwencje takich porozumień. W sferze regulacji prawnej warto kontynuować badania dotyczące przyszłego modelu rozwiązywania sporów inwestycyjnych. Niedawno kilka państw europejskich (Austria, Finlandia, Francja, Niemcy i Holandia) zaproponowało stworzenie wewnątrzunijnego odrębnego systemu sądowego do rozstrzygnięcia sporów między inwestorami i rządami. Pojawia się bowiem zasadnicze pytanie o zgodność dotychczasowych regulacji umów typu BIT z prawem europejskim, w związku z czym zdaniem niektórych powinno się stworzyć nowy europejski mechanizm rozstrzygnięcia takich sporów. Także w umowie CETA wprowadzono odstępstwo od typowego mechanizmu arbitrażu inwestycyjnego. Miałem szansę komentować rozwiązania przyjęte w umowie CETA w ramach referatu otwierającego konferencję naukową poświęconą CETA, która odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w dniu 12 kwietnia 2017 r.

Badanie prawnych i gospodarczych skutków umów handlowych i poszukiwanie kierunków rozwoju międzynarodowej współpracy handlowej (rozumianej jako tworzona przez państwa platforma sprzyjająca rozwojowi nie tylko korporacji globalnych, ale także międzynarodowej współpracy małych i średnich przedsiębiorców) wykracza poza kompetencje osób z wykształceniem prawniczym. Rozważania takie muszą być interdyscyplinarne oraz uwzględniać – obok wątków prawnych – aspekty ekonomiczne i społeczne. Z tego względu mam zamiar podjąć współpracę zmierzającą do stworzenia interdyscyplinarnego zespołu badawczego zajmującego się tą problematyką, w skład którego wchodzić będą badacze nie tylko z Polski, ale i z zagranicy (w szczególności z USA). Zadanie to powinny mi ułatwić kontakty nawiązane w toku realizacji stażu Fundacji Fulbrighta w 2015 i 2016 r.

Katowice, dnia 29 maja 2017 roku

/Jacek Zrałek/